

Uredništvo - uprava: Ljubljana, Kopitarjeva 6. Telefon 4001-4004
Mesečna naročnina 10.000, za inostranstvo 11.500
Ček, rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.304 za inostranstvo
Zastopstvo za oglaševanje: UPI S. A. Milano

DECEMBER 1943

11
SOBOTA

Schwere Kämpfe bei Kremmentschug

Zahlreiche starke Angriffe der Sowjets bei dichtem Schneetreiben abgefangen - Gute Fortschritte eigener Angriffe im Raum von Schitomir und Korosten - 2 britische Schnellboote in Brand geschossen

DNB. Aus dem Führerhauptquartier, 10. Dezember. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Bei Kertsch stürmten eigene Stosstruppen eine wichtige Höhenkuppe. Feindliche Vorstöße am Brückenkopf Cherson blieben erfolglos.

Im Raum südwestlich Kremmentschug wurde auch gestern bei dichtem Schneetreiben schwer gekämpft. Es gelang, die zahlreichen starken Angriffe der Sowjets grösstenteils im Gegenstoss aufzufangen. In einigen Einbruchsstellen sind die Kämpfe noch in vollem Gange.

Im Abschnitt von Tscherkassy führte der Feind erneut heftige Angriffe.

Im Raum von Schitomir und Korosten machte der eigene Angriff trotz verstärkten feindlichen Widerstandes gute Fortschritte.

Zwischen Pripjet und Beresina sowie am Dnepr nördlich der Beresinamündung wurden mehrere stärkere Angriffe des Feindes abgewehrt, einige Einbrüche abgeriegelt und Bereitstellungen der Sowjets durch zusammengefasstes Feuer zerschlagen.

Von der übrigen Ostfront werden

keine Kämpfe von Bedeutung gemeldet.

Bei den schweren Abwehrkämpfen der letzten Wochen im mittleren Frontabschnitt hat sich die schlesische 102. Infanterie-Division unter Oberst von Bercken besonders ausgezeichnet.

Im Westabschnitt der süditalienischen Front setzte sich der Feind beiderseits der Strasse nach Cassino in den Besitz einiger Bergrücken. Nach wechselvollen Kämpfen wurde dort die eigene Verteidigungsfront um einige Kilometer nach Nordwesten zurückverlegt.

Im Ostabschnitt unternahmen die Briten mehrere zum Teil von Panzern unterstützte schwächere Vorstöße, die sämtlich scheiterten.

Über dem süditalienischen Frontgebiet schoss Flak-Artillerie der Luftwaffe 9 feindliche Flugzeuge ab, 2 weitere wurden durch leichte deutsche Seestreitkräfte über dem Mittelmeer vernichtet.

Sicherungsfahrzeuge eines deutschen Geleits wehrten in der vergangenen Nacht vor der niederländischen Küste einen Angriff britischer Schnellboote ab und schossen 2 von ihnen in Brand.

Težki boji pri Kremenčugu

Številni močni sovjetski napadi v gostem snežnem metežu prestreženi - Dobro napredovanje lastnih napadov pri Žitomiru in Korostenu - 2 angleška brza čolna zažgana

Führerjev glavni stan, 10. dec. DNB. Vrhovno poveljstvo oboroženih sil javlja: Pri Kerču so naše napadalne čete v naskoku zavzele važen gorski vrh. Sovražnikovi sunki na mostišču Herson so ostali brezuspešni.

Na področju jugozahodno od Kremenčuga so bili tudi večer v gostem snežnem metežu težki boji. Uspelo je večinoma s protisunkom prestrčiti številne močne sovjetske napade. V nekaterih vdorih mestih so boji še v polnem teku.

Na odseku pri Čerkasiju je izvedel sovražnik ponovno silovite napade.

Na področju Žitomira in Korostena smo s svojim napadom navzlic ojačenemu sovražnikovu odporu dobro napredovali.

Med Pripjetom in Beresino ter ob Dnepru severno od izliva Beresine so bili odbiti številni močnejši sovražnikovi napadi, nekateri vdori zajezeni in izhodne sovjetske postojanke s strujenim ognjem razbite.

Z ostalega vzhodnega bojišča ne poročajo o nobenih bojih večjega pomena.

V težkih obrambnih bojih zadnjih tednov na srednjem odseku se je posebno odlikovala stoderuga slezijska pehotna divizija pod poveljstvom polkovnika von Berckena.

Na zahodnem odseku južnoitalijanskega bojišča se je sovražnik postal ob obeh straneh ceste v Cassino nekaterih gorskih hrbtov. Po izpombah polnih bojih je bila tu naša obramba čvrsta umaknjena za nekaj kilometrov nazaj proti severozahodu.

Na vzhodnem odseku so izvedli Britanci več deloma z oklepni podprti slabih sunkov, ki so se vsi izjalovili.

Protiletalsko topništvo v sestavi letalstva je nad južnoitalijanskim bojiščem sestrelilo 9 sovražnih letal, 2 nadaljnji pa so nad Sredozemskim morjem uničile lahke nemške mornariške edince.

Strazne ladje neke nemške ladijske spremiljave so v pretekli noči pred nizozemsko obalo ubranile napad britanskih hitrih čolnov in dva izmed njih zažgale.

Nemčija postaja vedno močnejša

Stockholm, 9. dec. DNB. Da je resničnost bistveno drugačna, kot jo slikajo frazerji v Teheranu, tega se, kot izgleda, zavedajo tudi nekateri trezni opazovalci v Londonu. Tako ugotavlja n. pr. »Daily Express«, da je vojna morala nemške armade boljča kot pa je bila morala cesarskih čet po štirih letih vojne. Danes so nemške čete bolj oborožene in bolje hranjene. Hitlerjeva Nemčija mora sicer preživljati težke bombne napade, toda tudi ona

ima boljše hrano in organizacijo, kot pa jo je imela cesarska Nemčija. Nemčija ne slabi, temveč postaja vedno močnejša. — »Daily Mail« govori o »neoprostljivem pomanjkanju priprave«, s katerim je šla Anglija v vojno ter pravi, da bi morali biti Angleži hvaležni nebesom, da se niso bili premagani in zasužnjeni. Od časov Armade naprej so bili znova rešeni s pravim pravicim čudežem. Toda Anglija se ne sme še nadalje zanašati na čudeže.

Angleži so odpovedali Purču in Mihajloviču v korist tolovajev

Stockholm, 10. dec. Angleška agencija »Exchange« poroča, da je bil v Kairu razgovor Churchilla in Edena z bivšim jugoslovanskim kraljem Petrom in šefom njegove begunske vlade Purčem. Pri tem razgovoru so obravnavali težek notranjepolitični spor, ki je po mnenju agencije »Exchange« izbruhnil v jugoslovanskem laboru. Očitno pomeni ta razgovor popolno odstranitev Purčeve vlade. Kajli »Exchange« že poroča, da je Purčeva vlada izgubila v zadnjih mesecih v Londonu mnogo na ugledu in da poročila iz Jugoslavije potrjujejo, da ima tam komaj še kakšnega pristajaša.

Slitno tendenco kaže tudi že londonski tisk. »Times« piše, da lahko Mihajlovičevu zadržanje služi samo sovražniku in skuša oprati tolovajem očitek, da so teroristi ali komunisti, kakor jih je označila Purčeva vlada.

V nasprotju s tem pa list »News Chronicle« priznava, da ima protivlada zleto močan komunističen priokus. Navzile temu bo večina emigrantskih političnih voditeljev sedaj prej hotela podpirati to komunistično vlado kot Purčevu. To morata Anglija in Amerika upoštevati.

»News Chronicle« postaja na to še bolj jasan in piše, da je angleška pomoč, ki jo nudi Titu, učinkovit dokaz zlobojnih odnosov med Londonom in Moskvo in da bo prispevala, da se razblini moskovsko sumničje, da angleška vlada rajši podpira reakcionarne elemente. Končno priporoča kralju Petru, da se sporazume s komunistično vlado Ribara, ki jo pa angleški tisk iz previdnosti še vedno naziva »Narodni odbor«. Ta predlog je storila Ribarjeva skupina že sama pred dvema dnevoma in je bivšemu kralju ponudila, da se postavi na čelo komunističnim tolovajem. Celotno zadržanje angleškega tiska, ki se pri tem opira na večerjane izjave državnega podtajnika Lvera v spodnji zbornici, kaže jasno, da angleška vlada upošteva sovjetsko stališče in bo odstavila Purčevu begunsko vlado in komunistično tolovajski kabinet ne samo priznala, temveč tudi podprla. To utegne biti tudi vsebina sporočila, ki sta ga Churchill in Eden javila v Kairu mlademu bivšemu kralju.

To poročilo je zelo značilno tako za razmerje med Londonom in Washingtonom na eni ter med Moskvo na drugi strani, kakor tudi za kratkovidnost in nesposobnost jugoslovanskih emigrantov, ki so po končani vojni med bivšo Jugoslavijo in Nemčijo, zlasti pa po Badoglijevi kapitulaciji, po radiu vedno hujskali k uporabi ter delali veliko propagando za tolovajsko osvobodilno vojsko. To so delali takrat, ko so tolovaji po naših krajih najhuje besneli, pobijali nedolžno prebivalstvo, zažigali in uničevali slovensko narodno premoženje, skratka, izvajali najkrutejšo komunistično revolucijo in pri nas, kakor tudi na Hrvaškem, v Črni gori, v Hercegovini in Srbiji izvajali krvavo državljansko vojno. Takrat se ti gospodje prav nič niso zmenili za trpljenje ubogega ljudstva, za represalije, ki so jih povzročali komunisti, pač pa so jim nudili moralno podporo in jih pohvaljevali kot »narodne junake«. Šele sedaj, ko je tolovajski vodja Jožef Broz-Tito proglasil svojo »vlado«, se je nekje

v Kairu znašel bivši poslanik Purč, protestiral proti Titovim tolovajem ter jih nazval protinacionalne elemente ter teroriste. Šele po tej izjavi so se odprle oči tistim, ki so prej verjeli Londonu, da bi šlo za male narode, da jih je prav ta London po tolovaju Titu, ki je le igrača Moskve, popolnoma pustil na cedilu in jih pahnil v oblast Moskve, ki danes dikтира svojo voljo Londonu in Washingtonu. Jugoslovanski emigrantski odbor se dve leti ni zmenil za trpljenje nedolžnega ljudstva v domovini, imel pa je polno besed hvala za tolovaje vse dotle, dokler mu tolovaji niso odkrito pokazali hrbta ter mu povedali, da nima več pravice govoriti v njihovem imenu. Ljudstvo je sedaj tudi spoznalo, da ne more iskati pomoči ne pri begunski »vladi«, ne v Londonu in ne v Washingtonu, marveč edino v močni nemški vojski, ki ga more edina rešiti, uničiti tolovajsko zalego ter mu z njegovim odkritim sodelovanjem zagotoviti mir in varnost ter tisto mesto, ki mu na tem prostoru pripada.

Rommel je nadziral obrambne naprave v Dansk

Berlin, 10. dec. DNB. V zadnjih dneh je obiskal generalfeldmaršal Rommel nemške čete v Dansk. Rommel, v čigar spremstvu je bilo večje število specialistov za gradnjo utrd, je po Führerjevem ukazu pregledal izgradnjo in obrambno pripravljenost nemških obrambnih naprav na Jütlandu.

Končna zmaga Nemčije gotova

Sofija, 10. dec. DNB. »Slovo« poudarja v današnjem uvodniku, da se bodo živčna vojna, letalski teror in anglosaksonska lažna propaganda razbili ob moralni obrambi nemškega naroda in njegovih zaveznikov. Sovražni poskusi, doseči odločilne vojaške uspehe, so izpodleteli. Totolčna mobilizacija v Nemčiji bo v odločilnem trenutku učinkovala. Anglosaksonci in Sovjeti poskušajo doseči z letalskim terorjem odločitev, ker se bojijo dalje vojne in se čutijo za njo preslabe. Nemčija in njeni zavezniki pa so nasprotno na vse pripravljani in si bodo s fanatično vojo izvajali končno zmago.

Dimitrova »zaupna okrožnica«

Madrid, 10. dec. DNB. »Informaciones« prinaša komentar k Dimitrova »zaupni okrožnici«, priobčeni v angleškem listu »Tablet« in piše med drugim, da vsebina te okrožnice odstranja poslednje dvome, ki bi se utegnili biti glede laži o razpustu kominterne. Dimitrov v tej okrožnici sam priznava, da je razpust tretje internacionale zgolj »strategičen manevar« in da bo organizacija pod imenom »likvidacijski odbor kominterne« svoj cilj svetovne revolucije še dalje zasledovala.

Zeneva, DNB. Reuter javlja iz Kaira, da je general Smuts odpotoval z letalom v Južno Afriko.

Po konferenci v Teheranu

Po konferenci v Kairu sta se morala predsednik Roosevelt in Churchill podati še naprej takorekoč v osrčje Azije, da bi se mogla sestati z rdečim maršalom in boljševiškim diktatorjem Stalinom. Njune posvete s sovjetskim mogotcem je obdala sovjetska GPU z ogromnimi varnostnimi napravami in ukrepi in ker Stalin ni jetnik svoje lastne policije, se iz tega vidi, da sta se na konferenci v Teheranu Roosevelt in Churchill nahajala v pravi Stalinovi kletki. In oha predstavnika svetovnega bogataštva sta bila zelo poslušna. Razgovori so bili tako razgibani in tako plodoviti, da se pet dni in pet noči po zaključku konference same ni bilo mogoče izdelati in objaviti uradnega poročila, ki bi imelo kaj več ko pa samo 40 vrstic.

Če upoštevamo, s kolikšno reklamo so v Angliji in v Ameriki pripravljali in napovedovali to konferenco, tedaj se iz okvira konference same in iz sklepor, ki so bili na konferenci sprejeti, jasno vidi, da ta konferenca še od daleč ni v skladu s tistim, kar so angleški in ameriški propagandisti napovedovali. Sklepi te konference Nemčije niti od daleč ne morejo več pretrpeti, ker je iz dosedanjih pogovorov med ameriški, angleškimi in sovjetskimi zastopniki moglo nemško ljudstvo razbrati, da je bilo v vseh teh pogajanjih in spletkah komaj dovolj gradiva za živno vojno, ki so jo zavezniki sprožili proti Nemčiji in hoteli z njo omajati moralno nemškega ljudstva. Zato v uradnem poročilu o konferenci v Teheranu ni več kakšnih posebnih navedb te vrste, pač pa se obrača uradno poročilo sedaj na manjše evropske države, na zavezniške Nemčije in na neavtrane, ker si domišljajo, da bi mogli računati na lahkovernost ali pa pretirano zaupljivost. V tem oziru pa se udeleženci teheranske konference bridko motijo. Stalne grožnje in stalno govorjenje o zmagovitim udarcu na Nemčijo, nemškega ljudstva niso zmedli, prav tako pa take napovedi ne morejo več zavreti zmagovitega pohoda Evrope na njeni poti k novi organizaciji in lepsi bodočnosti. Vsi evropski narodi, ki so na strani Nemčije, so mogli točno spoznati, kolikšno je poslanstvo nemškega orožja v današnji borbi proti največjemu sovražniku evropske kulture in civilizacije — boljševizmu. Uradno poročilo o konferenci v Teheranu pa ne obsega (tudi nobenih točnih napovedi o bodočnosti evropskih narodov. Vsekakor je to izostalo na izrečno odredbo Stalina, o katerem so angleški poročevalci na tej konferenci stalno poročali, da je zavlada ves položaj in vsa pogajanja.

Predstavnika ameriškega in angleškega bogataštva sta se v Teheranu morala klanjati rdečemu diktatorju, ki je v krvavi zgodovini evropskega človeštva najbolj krvav in največji nasilnik. Pod plaščem tega okrutnega sta morala Roosevelt in Churchill pridigati narodom, da se v Stalinovo zavezništvo vojskujeja za enakopravnost in pravični delež slehernega naroda. To sta morala brez sramu pripovedovati narodom, ki dobro poznajo strahote sovjetskih ječ, sovjetske zatiranje kmečkega prebivalstva in razumnikov, ki dobro poznajo strahotno vsebino Katyna in Vinice. Nizkotno govorjenje o svobodi in pravici iz Teherana se bo zlasti priskutilo tistim narodom, ki že prenašajo na svoji koži najhuje posledice sovjetske uveljavljanja, vpliva in pa delovanje komunističnih zločincev, ki jih pri njihovem delu vodi in plačuje Moskva.

Teheransko uradno poročilo pa tudi pravi, da zavezniki že slutijo dan, ko bodo narodi rešeni nasilja. V tem stavku je Stalinov cinizem dosegel višek. Pravkar prireajo baltski narodi, ki so morali nekaj časa živeti pod boljševiško vlado, pogumne priprave, ki imajo za cilj storiti vse, da se doba boljševiškega nasilništva nad njimi ne povrne.

Zavezniške napovedi in njihova razglabljanja pa izpričujejo evropskim narodom ponovno, da je pravična stvar le tista, za katero se vojskuje Nemčija in njeni zavezniki. Nemška oborožena sila je nezlomljivi porok za boljšo bodočnost in prosep Evrope.

Kratka poročila

Belgrad, DNB. »Obnova« poroča o najdbi neke že leta 1935 sklenjene pogodbe, ki jo je sklenil eden tako imenovanih predsednikov tolovajskih »vlad« Tita žid Moša Pijade z nekaterimi drugimi destruktivnimi elementi. V tej pogodbi čitamo med drugim: vse, kar je srbsko in pravoslavno, mora biti iztrebljeno, da bo tako pripravljen teren za boljševiziranje Jugoslavije in Balkana.

Berlin, DNB. Navzile doslej še nikoli tako veliki uporabi sovražnih strelskih divizij, 6 oklepni brigad in 1100 topov vseh kalibrov se je tudi v četrti bitki pri Smolensku izjalovil sovjetski poskus, prodreti proti zapadu, za kar gre edina zahvala hrabrosti nemških vojakov in premoči nemškega orožja.

Ankara, DNB. Turški zunanji minister je v sredo sprejel turške in inozemske zastopnike tiska ter jim podal pomenila h kairskemu poročilu. Opozoril je, da je povabilo prišlo od Anglosaksoncev, da pa so bili zastopani tudi delegati Sovjetske zveze.

Dan nemških železničarjev v Berlinu

Pri »kretničarjih te vojne« - Govori ministrov dr. Goebbelsa, dr. Dorpmüllerja in dr. Ganzenmüllerja

Berlin, 9. dec. DNB. Z »dnevom nemških železničarjev« je dne 7. decembra izrekel nemški narod v Berlinu svojo zahvalo vsem onim možem in ženam, ki so zaposleni pri železnici. Svečanosti so se vršile najprej v kanclejski palači, nato pa v narodnem gledališču. Poleg številnih zastopnikov narodno-socialistične stranke, nemške delovne fronte in vojske so se jih udeležile tudi vodilne osebnosti Reicha. Prisotni so bili ministri dr. Goebbels, dr. Dorpmüller, dr. Ganzenmüller, državni organizacijski vodja dr. Ley, ter maršal Milch.

Svečanosti so se pričele v kanclejski palači. Tamkaj je v dvorani mozaikov po predgri ministrov pevec govoril državni prometni minister dr. Dorpmüller. Dejal je, da je 7. decembra 1833 stekla prva nemška železnica med Nürnbergom in Führtom in da je iz tistih nekaj uslužbencev danes nastala milijonska armada železničarjev. Veak osemnajsti Nemec je namreč železničar ali pa član železničarske rodbine. Po svojem govoru je minister odlikoval 74 železničarjev, ki so se odlikovali na vzhodu, z železnim križem drugega razreda, 93 nadaljnjih s križcem za vojne zasluge prvega razreda z meči in 66 z istim križcem prvega razreda brez mečev.

Nato so železničarji v svojih modrih in črnih uniformah strnjeno korakali po berlinskih cestah. Z njimi so šli v prvih vrstah vojaški odlikovanci z viteškim križcem, ki so hoteli s tem pokazati, da bi njih uspehi ne bili mogoči, če jih ne bi stalno podpirali nemški železničarji.

Tudi prireditelj v narodnem gledališču je dokazala, kako ves nemški narod ceni železničarje. Poleg železničarjev so namreč na odru stali tudi

zastavonoše železniške policije, narodno-socialistične stranke, delavskih organizacij in vseh treh delov nemške vojske.

Slovesnost je otvoril s svojim govorom državni tajnik dr. Ganzenmüller. Poudaril je, da bi bila vojna na neobljudenih daljavah vzhoda brez oskrbovanja državnih železnic sploh nemogoča. Pri tem je bistveno, da zahteva železnica zase v glavnem le železa in premog, torej dve sirovini, ki jih je v Nemčiji dovolj. Nato je na podlagi statističnih podatkov dokazal veliko naraščanje proizvodnih sposobnosti nemških železnic, katerih tajnost leži v tem, da slede vsi nemški železničarji svetlemu zgledu prometnega ministra dr. Dorpmüllerja ter na ta način podvojujejo in potrojujejo svojo delovno silo.

Nato je govoril propagandni minister dr. Goebbels, ki je nemškim železničarjem kot »kretničarjem te vojne« izrekel priznanje vsega nemškega naroda za njihova izredna dejanja in ki se je potem babil s konferenco v Teheranu. Na vse kapitulacijske predloge nasprotnikov je znova odgovoril z odločnim »nikoli«. Železničarji so živahno pritrjevali ministrovemu govoru ter so v zboru vedno znova ponavljali »mi bomo vkljub temu vozili«.

Nato je šest vojaških odlikovancev z viteškim križcem odlikovalo šest železničarjev z vzhodnega bojišča in z bombardiranih nemških krajev z viteškim križcem za vojne zasluge. Čestitke vseh prisotnih odličnikov in odobravanje tisočev železničarjev je dokazalo, da smatrajo nemški železničarji odlikovanje svojih tovarišev tudi kot počastitev in priznanje za svoje lastno delo.

Kaj je zameščalo teheransko poročilo

Bern, 9. dec. DNB. Kljub vsej slepilni strategiji trem vojnim zločincem le ni uspelo, da bi s svojim fraz polnim uradnim poročilom nasuli svetu peska v oči. Tako n. pr. »Gazette de Lausanne« ironično pripominja: »Ne vemo, ali je bila izjava napisana najprej rusko ali angleško, vsekakor pa ni bila sestavljena v francoščini. Toda tudi v našem jeziku dokazuje stilistično prizadevanje, ki prehaža iz zgovornost in ponekod v izumetničenje. Mi od teh treh držav ne zahtevamo, da nam obljube dokončen mir, ki naj bi bil vsakomur vsiljen, in to tem manj, ker je razlika v mišljenju in v načinu vladavin med Anglosaksonci in boljševiki njihova edinstvo glede poveljne ureditve kar nekam sumljivo. Poročilo sicer bogato obljube, ne pouči pa nas o raznih drugih stvareh, o katerih je bilo rečeno, da bodo proučene in rešene na konferenci. Kakšna bo usoda Finske, Baltskih držav, vzhodne Poljske in drugih ozemelj, ki jih smatra Sovjetska Rusija enako kot njena caristična prednika za svojo naravno izpolnitev?«

List »Suisse« izjavlja: Med pomembno konferenco v Teheranu in med pomankljivo vsebino uradnega poročila obstoja taka neskladnost, da moramo reči: ti trije se niso razumeli in namen poročila je le ta, da zakrije neuspeh.

ševiki njihova edinstvo glede poveljne ureditve kar nekam sumljivo. Poročilo sicer bogato obljube, ne pouči pa nas o raznih drugih stvareh, o katerih je bilo rečeno, da bodo proučene in rešene na konferenci. Kakšna bo usoda Finske, Baltskih držav, vzhodne Poljske in drugih ozemelj, ki jih smatra Sovjetska Rusija enako kot njena caristična prednika za svojo naravno izpolnitev?«

List »Suisse« izjavlja: Med pomembno konferenco v Teheranu in med pomankljivo vsebino uradnega poročila obstoja taka neskladnost, da moramo reči: ti trije se niso razumeli in namen poročila je le ta, da zakrije neuspeh.

popolnoma terorističen značaj anglo-ameriških napadov, ker daleč naokoli ni nikjer nobenih važnejših vojaških ciljev.

Nemčija in Japonska bosta odgovorili z orožjem

Tokio, 10. dec. DNB. (Vzhodnoazijska služba.) Japonska in Nemčija ne bosta odgovorili na Kairo in Tengeran z besedami, temveč z orožjem, piše »Nippon Times« v uvodniku. Obe konferenci sta pokazali zgolj običajne gostobesedne izjave, ki v nobenem primeru ne bodo vplivale na izid vojne. Edinstvo milijarde vzhodnoazijskega prebivalstva in sila orožja jamčita, da ne bo sovražnik nikoli utegnil uresničiti svojih visokoletnih načrtov.

Nemški veleposlanik v Italiji

Berlin, 10. dec. DNB. Na predlog zunanjega ministra je imenoval Führer opolnomočenega poslanika velikonemškega Reicha za Italijo Rudolfa Rahna za veleposlanika.

Splitski škof proti letalskim teroristom

Zagreb, 10. dec. DNB. Splitski škof dr. Kvirin Klement Bonifacić je po svojem nedavnem protestu odpisal novo izjavo o tajniku — kardinalu Sveto brzoje, v kateri zaradi najnovejšega bombardiranja Splita, pri katerem je bilo zadetih 7 cerkev, med njimi znamenita katedrala, 4 samostani, cerkev vasi Sućurac in v ostalem zgolj stanovanske hiše, opozarja na

Potrebne preusmeritve

Boris Kidrič, tajnik Izvršnega odbora komunistične Osvobodilne fronte, je v svojem govoru na zborovanju komunističnih odposlancev dne 1. oktobra t. l. izjavil, da se je OF sestavila na svojem ustanovnem sestanku dne 27. aprila 1941 iz sledečih elementov: iz komunistične stranke, iz levega krila naprednega tabora, iz krščanskih socialistov ter iz zastopnikov slovenskih kulturnih delavcev. Že v bivši Jugoslaviji so se te skupine — izjavlja Kidrič — združile na temelju enotnega delovnega programa in v zahtevi naslonitve na Sovjetsko Rusijo. Deležanje na ustanovnem sestanku OF so bili možje, ki so že v Jugoslaviji delovali v tako imenovanem »Društvu prijateljev Sovjetske zveze«. Znano je, da je to društvo, zametek poznejše OF, zbralo več kot trideset tisoč podpisov ljudi, ki so zahtevali naslonitev Jugoslavije na boljše Rusijo. Podpisi so bili zbrani iz omenjenih štirih skupin in so predstavljali takratno številčno moč ljudske fronte, ki se je pozneje, dne 27. aprila 1941, preimenovala v »osvobodilno fronto«. Zadevi jedro komunistične ideje v zaledju pomeni torej toliko kot zadevi podpisnike za pristop v Društvo prijateljev Sovjetske zveze. Kje je sedaj tih podpisov? Če še obstoji, bi bila stvar zelo preprosta. Če pa je zaradi nepazljivosti izginil, je treba njegovo vsebino rekonstruirati.

Tu nastaja torej tisto važno vprašanje, kako poiskati in rekonstruirati osrednjo jedro silo komunistične organizacije v zaledju. Navadno mislimo, da predstavljajo najosnovnejši element komunistične akcije terenski odbori. To je zmotno. Terenski odbori so le zunanji izraz osnovnega organizma, ki je varno skrit v ozadju. Razkriti je treba to ozadje in zadevi tisto jedro, ki so ga komunisti že sami razkrili takrat, ko so računali na legalizacijo svojega pokreta. Z drugo besedo se pravi: treba je prebrati v organizacijsko ozadje tistih skupin, ki so se na ustanovnem sestanku 27. aprila 1941 preimenovala v »osvobodilno fronto«. Res je, da so se te štiri skupine po sami izjavi Borisa Kidriča na terenu poenotile in popolnoma spojile v komunistični stranki. Toda v zaledju delujejo iz taktičnih razlogov še vedno ločeno, čeprav strogo povezane in enotne. Delovanje komunistične osvobodilne fronte izhaja iz organizacijskih globin omenjenih skupin in to globino je treba razkriti.

Nosilec vsega gibanja, in še več ko nosilec, cilj, smisel pokreta osvobodilne fronte je komunistična stranka. Ta stranka pa ni istovetna z različnimi organizacijami, ki jih srečujemo v vsakodnevni borbi s komunisti: z ulično hišno zaščito, s terenskimi odbori itd., ki so lahko sestavljeni tudi iz nekomunističnih elementov. Ti so le zunanji izraz notranjega življenja v komunistični stranki. Bistvo je globlje. Vedeti je treba, da se temeljna prvina komunistične udarne sile nabira iz komunističnih strokovnih organizacij. Osnova stranke je v strokovnih organizacijah. Tu imajo komunisti ustvarjeno jedro svoje moči, od tod obnavljajo svoje sile in si celotno rano, kdor s tem ne računa, zadovala le v nebitveno in ne pride do učinka. Sistem komunistične stranke organizacije raste namreč iz diferenciranosti posrednih poklicev ali strok. Stroka predstavlja komunistični stranki temeljno okolje, kjer naj se rodi, zraste in preide v udarno delovanje organiziran skup strankinih celic. Stroka ni isto kakor stan; stroka je nekaj mnogo ožjega, manjšega, zato zelo gibljivega in udarnega. Nekatere stroke so znali komunisti močnejše usposobiti za revolucionarno delovanje, kakor na primer delavce kovinske industrije, ki so na ozemlju bivše Jugoslavije nositelji revolucionarne ideje in najrdnejša hrbenica komunistične stranke. Stroka je torej tisto okolje, kjer so si komunisti zgradili temelje svoje organizacije. Seveda so to predvsem delovne stroke, in v ožjem smislu zlasti delavske. Tu so komunisti zagospodarili skoraj v celoti že ob razpisu Jugoslavije, tako da organizacijsko obvladujejo vse veje delavske skupnosti in v širšem pomenu vseh delovnih slojev razen kmečkega. Iz teh slojev so si znali ustvariti s pomočjo svojih strok specializiranih organizacij hrbenice bodočega prevratnega gibanja. Boris Kidrič — in ni razloga, da mu tokrat ne bi verjeli — to sam priznava v že prej omenjenem govoru, ki pravi: »Čvrsto hrbenico novim družbenim silam, ki so prevzele vodstvo slovenskega naroda, je dala enotnost delavskega razreda Slovenije, do kraja vzpostavljena istofasno z ustanovitvijo OF«. V bolj umljivem jeziku se to pravi, da so komunisti ob času ustanovitve OF, to je 27. aprila 1941, prevladali s svojo celotno organizacijo po skoraj vseh delovnih strokah in ustvarili iz njih osnovo svojega revolucionarnega nastopa. Tako je treba razumeti tudi naslednje Kidričeve besede iz istega govora: »Delavski razred, združen v množicami kmetov in osvobodilno borbo slovenskega naroda vnesel svojo historično udarnost, postrtovalnost, žilavost in neodoljivost v zasledovanju svetlega borbenegega smotra. Naš narodni osvobodilni boj je pred vsem svetom izpril svojo čudovito udarnost prav zaradi tega, ker mu je delavski razred vtisnil pečat svoje lastne udarnosti.« Ista trditve: teža vsega komunizma in njegova vodstva sloni na »delavskem razredu, to je na organiziranih delovnih strokah. Zmotna je trditev, da je vodstvo in jedro komunizma v kulturnih plasteh, v inteligenci. To zmotno je treba čimprej izločiti, ker je nevarna in nas privede v slepo ulico.

Jedro in osnova moči komunistične organizacije bo torej zadel tisti, ki bo zadel komunistično organizacijo po strokah, in to predvsem tipično delavskih strokah. Ni ta organizacija istovetna z različnimi javnimi bivšimi ali sedanjimi delavskimi ali obrtniški strokovnimi organizacijami. Res je, da so bile te ve-

Mladina nam je dala zgled

Moj znanec, ki je velik nergač, se mi je pritožil: »Te pa je že prehudal Zdaž naša politika še v šole med mladino. Naj bi vendar mislili na to, kaj bodo komunisti napravili s temi študenti, ko pridejo do oblasti.« Moj znanec ni samo nergač, ampak je tudi strahopetnež, velik strahopetnež. Zmerom ga je strah tega, kaj bodo naredili komunisti, ko pridejo do oblasti. Spretna propaganda mu je vtela v glavo, da je komunizem vse narodno gibanje, ki se mu »ne splača« ustavljati.

Brž sem mu pojasnil, da je komunizem zares vsenarodno gibanje, le v tem smislu, da ves narod trpi zaradi njega, da ves narod beži z Dolenske v Ljubljano, beži pred komunističnim rajem in pred komunistično svobodo.

Da naš kmet in kmečki fant zapušča dom, družino, zemljo, to je najboljši dokaz, da je zares hudo na deželi. Niti ob navalu turških tolpe niso ljudje v taki meri bežali z domov kot bežijo danes. Saj pa tudi vidimo, da komunistična družal prekaša turške tolpe v požigih in morijah.

Glede mladine moramo biti pa le veseli, da je toliko zdrava in pogumna, da se sama brani pred gnolbo, okuženjem in zločinom komunizma. Če bi vsi samo mislili, kaj bo, ko bo komunizem zavladoval, potem bi bili pač vsi taki strahopetneži in nergači kot moj znanec in ne bi nič naredili. Komunisti si želijo, da bi bila vsa množica tako strahopetna in nergaška, ker nad tako množico je pa zares lahko zagospodariti. Od nas je odvisno, ali bo komunizem imel pristo ali pa nepremagljive ovire. Mladina nam je pokazala, kaj je v borbi proti komunizmu edino umestno. Ne strah, ne ožiri, ampak pogum za obrambo in tudi za napad in

pri napadu in obrambi pa udariti brezobzirno. Silno veseli moramo biti, da se je končno mladina sama uprla terorju komunizma, ki je doslej z nesramnim terorizmom vladal na šolah. Hvala Bogu, teror na šolah je padel, borbena mladina za resnico proti laži, za krepost proti nemorelnosti, za svobodo proti nesilju, se je dvignila. Znamenja, dokazi za to, da je naš narodni organizem vendar v jedru zdrav in ima voljo boriti se z nevarno kugo komunizma. Vzbuja se življenjske sile, da organizem branijo. Mladina pravi: »Umreti nečemo v suženstvo nočemo, gnolbo komunizma ne maramo. Narod in vera nam nista prazni besedi, ampak vrednote, za katere se hočemo boriti.« Mladina je imela res tisti zdrav instinkt, kakor so ga imeli naši kmečki fantje, ko so spontano ustanovili vaške straže, da branijo sebe, svoje družine in svoje domove pred komunističnim bogom, ki je rop, požig, umor.

Povedal sem tudi znanu, da ni borba proti komunizmu nobena politika, ampak naravna samoobramba naroda in obramba najvišjih idealov naroda, domovine in krščanske kulture. Tudi šola, tudi razred je postal fronta, kjer je komunizem vodil svojo akcijo, imel svoje aktiviste. Mladina se med seboj najbolj pozna in dobro ve, kateri dijaki so v razredu delali za OF, vodili komunistično propagando in hoteli ne le voditi, ampak terorizirati cel razred.

Toda akcija čiščenja, ki jo je mladina začela v šoli, mora iti naprej v vse ure: javne in zasebne, v trgovine, v delavnice, v tovarne. Kjer je pa komunistična miselnost v uradu, delavnici ali tovarni močno zasidrana, pokličite na pomoč oblast. Če ne bomo po vzgledu mladine akcije nadaljevali, bo tudi delo mladine ostalo zaman.

Smrt uglednega ljubljanskega obrtnika

Ljubljana, 10. decembra.

Obrtniki ljubljanskega mesta žalujejo ob smrti Avgusta Martinčiča, svojega najboljšega člana. Na Marijin praznik, 8. decembra, je umrl veleugledni in povsod spoštovan ključavničarski mojster g. Avgust Martinčič. Vzgojen v delavnici svojega očeta,

ustanovitelja ključavničarskega podjetja v Ljubljani, si je izpopolnil svoje strokovno znanje na višji obrtni šoli v Gradcu, ki jo je obiskoval v letih 1901—1904. Polovico je tudi v mnoge industrijske kraje, kjer si je ogledal ključavničarska podjetja in moderne tovarne. Leta 1910 je prevzel delavnico svojega očeta. Za časa svetovne vojne je bil ves čas v vojni službi.

Takoj po sklenitvi miru leta 1918 pa je pokojnik svoje podjetje razširil v moderno, njegovi žilavosti primerno obratovalešče z najmodernejšimi stroji. Kar pride iz Martinčičeve delavnice, priča o njegovi vestnosti, podjetnosti in ljubezni do dela. Med svojimi tovariši je užival največje zaupanje. Več let je bil predsednik ključavničarske zadruge. S posebnim veseljem je poučeval na strokovno-nadaljevalnih šolah. V najboljšem spominu bo ostal obiskovalec Rokodelskega doma. Hvaležni mu bodo zlasti za njegov pouk v strokovnih težavah, ki so se vršili še pred svetovno vojno, in za vodstvo v poučnih ekskurzijah v bližnje in daljne kraje.

Avgust Martinčič je bil tudi zelo priljubljen med svojimi delavci. Svoje interese je znal združevati z interesi delavcev in tvoriti harmonijo delodajalca in delojemalca. Veliko, veliko pomočnikov bo njemu vedno hvaležnih, ker jih ni odpustil takrat, ko podjetje ni imelo dela, ampak jih je obdržal in rlačeval ter izvrševal razna dela za zalogo, kolikor je bilo pač mogoče. Rajši je sam trpel škodo, samo da pomočniki niso postali brezposelni. Svojim delavcem je pomagal tudi v strokovnem napredovanju. Muogim pomočnikom in obiskovalcem Rokodelskega doma je posejaval knjige iz svoje bogate knjižnice, ki je bila za

činoma v rokah komunistov kot njihovo vojno in slepo orodje. Toda komunistična organizacija po strokah je nekaj popolnoma ločenega, svojega, je bistveno središče komunistične moči in neprestano obnavlja, ki stoji v ozadju, vidi dokončno delovanje, sama pa se ne izpostavlja.

Kot praktičen zaključek tega važnega dejstva sledi, da je treba odkrivati komunistično mrežo predvsem v njenem jedru, to je po delovnih strokah. Ni treba še posebej pojasnjevati pojem strok; to bi bilo preobširno in niti ni naša naloga. Navajamo samo primer, s katerega je razvidna misel o vlogi strok. Leglo in hrbenica komunizma v delavskih vrstah je pri nas v kovinski stroki. Odtod so izšli vodilni in najbolj borbeni komunisti, ki so spodaj predstavljajo odločilno plast komunistične stranke. Tudi glavni vojaški poveljniki komunistov Tito, s pravim imenom Bros, je delavec kovinske industrije, kakor pri nas komunistični kolovodja Franc Leskovšek.

Štiri stvari torej velja vedeti: 1. da je OF sestavljena iz štirih v zaledju ločenih skupin; 2. da je absolutna glava teh skupin komunistična stranka; 3. da je hrbenica komunistične stranke delavski razred in ne inteligenci; 4. da je komunistična stranka organizirana po delovnih strokah in da je tu njena bistvena udarna sila. Kdor bo zadel to silo in jo ohromil, bo ohromil komunizem.

njegovo stroko pač najpopolnejša v Ljubljani.

Pokojnik je že dolgo bolehal, toda nikdo ni pričakoval, da ga bo sedaj pobrala bela smrt. Konec leta 1939 je Martinčičovo ključavničarsko podjetje praznovalo 60 letnico svojega obstoja. Tam na Rimski cesti je njegov oče Jakob, rojen leta 1849 v Jazbinah, fara St. Jurij pod Kumom, ustanovil l. 1879 sprva skromno ključavničarsko delavnico v nizki hiši nasproti sedanje hiše univ. prof. Foerstlerja. Njegov oče Jakob je že doma na kmetih kazal veliko zanimanje za ključavničarsko obrt. Zupnik Gestrin je izposloval, da so poslali dečka v Steinz pri Gradcu, kjer se je dobro izučil ključavničarstva. Nato je oče prepotoval mnoge dežele v nekdanji Avstriji in Nemčiji. Podjetje in solidni Martinčič je v Ljubljani kmalu zaslovel kot eden najboljših umetnih ključavničarjev. Podjetje je vedno bolj napredovalo.

Kakor oče, tako je tudi sin Avgust kazal do ključavničarstva izredno in globoko ljubezen. V umetnem ključavničarstvu se je strokovno zelo izobrazil na državni strokovni šoli v Gradcu. Po očetovi smrti leta 1910 je pokojnik prevzel vodstvo podjetja, ki se je zlasti po prvi svetovni vojni zelo povzdignilo. Podjetje je prevzelo in solidno povsod izvršilo za nimoma in važna ključavničarska dela. Tako je pokojni Martinčič izvršil ključavničarska dela pri palači Trboveljske premogokopne družbe v Ljubljani, pri palači Vojkne zavarovalnice, na božičnjaki gimnaziji in še drugod. Pokojnik je bil več let strokovni učitelj na obrtno-nadaljevalni šoli, 2 leti je celo brezplačno poučeval. Pokojnik je bil mirnega nastopa, trezno misleč ter vedno preudarno upošteval mnenja in nazore svojih obrtnikov in tovarišev, kakor tudi političnih nasprotnikov. Bil je dvakrat poklican v ljubljanski občinski svet, kjer se je z vso vnemo udeleževal v obrtniškem odseku in se z ljubeznijo zanimal

SAVOJSKE SPLETKE NA BALKANU

Tako so vsi glavni poveljniki II. savejskega armadnega zbora prispeili v Benetke, kjer so jih razorožili nemški vojaški ter odpeljali v vojno ujetništvo. Poleg poveljnika II. armadnega zbora generala Robottija je bil še tu general Squero, poveljnik V. savejskega zbornega področja, ki je dne 9. septembra s tiskanim proglasom objavil v Crikvenici, da je oblast v Hrvatskem Primorju izročena komunistom ter je istočasno izdal povelje divizijama »Lombardija« v Karlovcu, »Murg« v Senju in »Macerata« v Delinicih, da izroče vse svoje orožje komunistom. To povelje se pa v celoti ni moglo izvršiti, ker so hrvatski domobranci razorožili posadko savejske divizije »Lombardija« ter so tako preprečili komunistom prevzem orožja od nje. Divizija »Macerata« se je pridružila komunistom, posadka divizije »Murg« je pa komunistom izročila orožje v Senju. Komuniste je pripeljal v Senj savejski general Quara Sito ter jim izročil orožje in oblast. Nato je pa zbežal na Mali Lošinj ter z ostalimi izdajalci prišel v nemško vojno ujetništvo.

Medtem ko so posamezni poveljniki II. savejskega armadnega zbora tako strahopetno pobegnili iz Dalmacije in Primorja ter prepustili vojaštvo svoji usodi, je med savejsko vojsko zavladovalo popolno razsulo. Del vojske so se ponekod pridružili komunistom, zopet drugod so savejski komunistom izročili samo orožje, sami se pa pomikali proti Italiji trdno prepričani, da je zanje vojna končana in da se vračajo na svoje domove.

Nemška in hrvatska vojska sta takoj udarili po teh edinicah in jih zajeli. Že Prve dni so zaplenile tudi ogromne količine orožja. Tako predvsem v Otočcu, kjer je savejska vojska po naročilu go-

Primorci!

Spročite nam, če časopise „Slovenec“, „Slovenski dom“, „Domoljub“ in „Bogoljub“ v redu prejimate? — Navedite v dopisu datum, kdaj ste časopis prejeli in številko časopisa, ki ste ga prejeli. — To sporočite na upravo „Slovenca“, Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana.

Pogumna dekleta in namišljeni preroki

Ljubljana, 12. dec.

Poročali smo že o skrunitvi lepe Miklavževe tradicije v nekem ljubljanskem javnem zdravstvenem zavodu. Prireditelj je imela hud politični prizvok in bi se razvila v nekako ofarsko miklavževanje, če ne bi bilo pogumnih deklet, ki so znale preprečiti ofarske namene. Danes dopolnjujemo svoje poročilo in ugotavljamo, da se je to zgodilo v šlajmarjevem domu. Toda boljševiski nameni miklavževanja so bili gladko preprečeni sprčo zavednosti prisotnih deklet, ki so najprej odklonila razne predloge glede igranja, nato pa ob nastopu Miklavža in »svetega Antona« celo glasno protestirale in zavrele razvoj cele prireditve. Zlasti je bilo prirediteljem tega miklavževanja nerodno, ko je dekle, ki je dobilo vprašanje: »Kaj je za normalne čase največja nevarnost?« odgovorila: »Komunizem«. Spraševalec se je ob tem zanj tako nenaravno odgovoril zmedel in vprašanje ponovil, poudarjajoč besedo »normalni«. A dobil je zopet isti odgovor. Pomiril se je šele takrat, ko se je mogel nasiti ob pogledu na novega vprašanca, ki ga je nazval »slovenskega preroka«. Čuden je ta prerok, nekoliko drugačen od običajnih prerokov! Pripravil je namreč za dekleta posebno igrice, ki so jo pa ta ogorčeno odklonila, kakor tudi posebne dekolitrane bele obleke, ki jih je pripravil popolnoma v duhu tistih »normalnih« časov, ki bi se mogli nanašati na zgoraj omenjeno Miklavžovo vprašanje... Tako so ob zavednosti deklet bili prekrizani načrti raznih namišljenih prerokov ter dekolitranih inspirancev.

Objave Zimske pomoči

Za informacije glede Zimske pomoči naj stranke kličejo 47-71 (int. 44)! Prostori Zimske pomoči so v Pucelj-njevi ulici 9, I. nadstropje, levo.

Denarne prispevke pošljite po čekovnih položnicah na »Pokrajinski podporni zavod — Zimska pomoč — ček. rač. 16.580«!

Ker se ni na razpolago primerne skladišča, prosimo cenjene tvrdke, da nam samo sporočijo količino blaga, ki ga darujejo za Zimsko pomoč. Odbor bo izdal izkaznice na tvrdke. Kar se tiče pobiranja blaga pri posameznih strankah, prosimo, da nam sporočijo svoje naslove. Odbor bo ob primerem času sam poskrbel za oddajo.

Iz pisarne odbora za Zimsko pomoč smo prejeli sledeče obvestilo: Tvrdka Slamič je darovala za Zimsko pomoč živil v vrednosti 20.400 lir.

za vsa aktualna vprašanja obrtnikov, obrtniških pomočnikov in obrtniških vajencev. Velike so njegove zasluge za vajejski dom. Bil je vedno zaveden katoliški Slovenec!

Pokojniku bodi med gami ohranjen časten spomin! Rodbini naše globoko sožalje!

Gospodarstvo

Norveško gozdno gospodarstvo. Oslo, 7. dec. Kakor nam sporoča Gozdno ravnanstvo, je znašal posek lesa v letošnjem letu 6,3 milijonov kubičnih metrov. Od tega je bilo posekanih 135.000 kubičnih metrov v okrožjih zapadne in severne Norveške. Od zadnje vsote odpade 2,7 milijonov kubičnih metrov na žage, ki žagajo les za trgovino, 1,17 milijonov kubičnih metrov na deželno-gospodarske žage, 300.000 kubičnih metrov na izdelavo specialnega lesa in 200.000 kubičnih metrov za razne svrhe, n. pr.: jamski les, tvornice za lesno predelavo itd. Ker pa je posebno v industriji predelave lesa potreba jako velika, bo treba nadoknaditi še primanjkljaj iz prejšnjega leta. Da se pospeši pridobivanje lesa, je vlada odobrila posebne nagrade in sicer 1,50 krome po kubičnem metru in to v kolikor znaša oddana množina posekanega lesa najmanj 65 % obvezne količine, oziroma 2,50 krome po kubičnem metru pri 90 % obvezne količine.

Švici manjka guma. Zürich, 7. dec. Iz Londona poročajo, da znaša uvoz surovega gumija le 10 % uvožene količine pred pričetkom vojne.

Pomanjkanje krmil v Zedinjenih državah. Madrid, 7. dec. Da bi se odstranilo pomanjkanje žit za krmo v Združenih državah, je vlada sklenila nakupiti v to svrhu v Argentini potreben količino žita. Da bi vlada pospešila nakupe, je odpravila za naslednje tri mesece carinske stroške za uvožena žita.

Danske železnice. Danske državne železnice zaznamujejo v zadnjem poslovnem letu presežek 4,6 milijonov kron nam izbuji 20,7 milijonov kron v poslovnem letu 1941-42.

»SLOVENSKI DOM«

prinaša v današnji številki med drugimi:

Kje dobiti sredstva za zimsko pomoč?

Ivan Cenkar nam govori

Ob 25 letnici svoje smrti

Nič novega — ali spoznavajmo sami sebe

Navodila OF za nov rop nad slovenskim ljudstvom

Dva dokumenta o značaju in značajnosti roditeljskega

(Izjave in dejanja dr. A. Kržišnika)

»Prvo svobodno volitve v slovenski zgodovini«

Spomini in števila v Ajdovcu

Uresničevanje komunističnega »osvobodilnega programa v Loški dolini na Notranjskem«

(Od jeseni 1941 do jeseni 1943 500 žrtv OF)

Zgodba o junstvu 14 mladih razumnikov

in mnogo drugega zanimivega berila

Kanadski obdelovalni načrt. Kakor doznajajo iz Londona, je sklicala za prihodnji teden kanadska vlada konferenco, na kateri naj bi se obravnavala vprašanja setve za prihodnje leto. Glasom uradnih vesti naj bi se v Kanadi ne izvršile skoraj nobene spremembe, glede povečanja celotnega obsega, medtem ko bi se izvršile spremembe glede količine posameznih proizvodov.

Celofanska industrija v Španiji. Razvoj mlade španske proizvodnje celofana je v toliko napredovala, da more odsej popolnoma kriti španske potrebe. Odslej je namreč Španija uvažala celofan iz Francije, in Nemčije. Španska industrija proizvaja letno približno 600 ton celofana in uvažata za to potrebno celulozo iz smrekovega lesa iz severnoevropskih držav.

Nove Reichskreditkase. Reichskreditkase je odprla v Tirani svoje podružnice. — V Zemunu je Reichskreditkase odprla podružnico, ki posluje kot oddelek Reichskreditkase Beograd.

Dunajska posvetovalnica za cene. Pred enim letom je bil na Dunaju ustanovljen zavod, ki se je bavil s posvetovalnim delovanjem na polju cen, predvsem v oblačilni industriji. Zlasti je bila naloga zavoda, da pomaga pri kalkulacijah in obračunih posameznim podjetjem. V zadnjem letu je bilo izdelanih veliko število strokovnih mnenj. Namen zavoda je tudi še opozoriti podjetnike na potrebo prilagoditve cen in kalkulacij oblastnim predpisom in je zaradi tega med zavodom in uradom za nadzorstvo cen obstajalo ozko sodelovanje.

Likvidacija Praške kreditne banke. Kot znano je dne 1. septembra 1943 stopila v likvidacijo Praška kreditna banka. Posle te banke v protektoratu bodo prevzeli razni zavodi v protektoratu, inozemske posle pa denarni zavodi iz Reicha. Beograjsko podružnico bo prevzela Bankevein v Beogradu, ki spada v interesno sfero dunajskega Creditanstalta-Bankvereina Beograjske podružnice je imela tudi več važnih industrijskih podjetij, sladkorno industrijo, pivovarstvo itd.

Tudi na Goriškem se jasni

Gorica, 8. dec. Po zaslugi »zlate« sredine so Slovenci na Goriškem in Primorskem marsikje močno pogledli komunističnim lažem. Kajti ta »zlata« sredina ni bila prav nič zlata, ampak čisto krvavo komunistično rdeča. In tudi sredina ni bila, ampak le spretno zakrita levica. Trpljenje je pa tudi goriške Slovence zmordilo, kot je zmordilo druge. Moški iz goriške okolice, ki so bili pri komunistih v hribih, se v masah vračajo na svoje domove. Mnogi so se vrnili celo z orožjem in pravijo, da bodo z njim pobili vsakega komunisto, ki bi jih hotel znova vabiti v hribe. Tla so za domobranstvo zelo ugodna, čeprav zlatorede sredinska levica še vedno hujska proti domobranstvu. Iz vseh krajev Goriške in Primorske so skoraj enaka poročila: umori, požigi in spreobračanje zapeljancev.

Po dosedanjem pripovedovanju je Cerkno in okolica še največ trpelo zaradi komunističnega nasilja. Pred mesecem so napravili komunističen miting in ob koncu ulovili dve Slovenci sestro Maskot, občinskega tajnika in nekega domačina Slovenca, pisarja na občini z njegovo ženo Istrijanko. Vsi so takoj prosili, naj jim pošljejo duhovnika, ker so vedeli, za kaj gre. Vendar so komunisti prošnjo odbili. Med strašnim jokom žrtev in komaj zadrževano jezo prebivalstva so uboge ljudi vlekli proti Loznicam, do nekega zlebu za spuščanje lesa. Po tem zlebu so jih vlekli in porivali navzgor ter neke v gozdu postrelili. V prvem komunističnem valu je v tej fari padlo 30 nedolžnih žrtev, kasneje pa 70, tako da je sedaj število žrtev okrog sto.

Na Kofskem so komunisti 24. novembra letos odpeljali novomašnika Franca Pelca, ki je pridigal o krščanskem pojmovanju svobode. Prebrskali so mu vse župnišče in ker so našli nekaj protikomunističnih knjig, so ga vlekli v Zapotok in ga tam na dolgo in široko zasliševali. Ker pa imajo komunisti nalog, da zadržijo duhovnikov na Goriškem še ne pobijajo, so po dolgem zasliševanju gosпода novomašnika izpustili.

V gričih od Gorice do Kobarida so bile na delu najrazličnejše komunistične brigade, ki so štele skupno okrog 1500 ljudi. V zadnjih dneh pa se te brigade razhajajo, ker so se vrnili domov skoraj vsi zapeljanci in so ostali v hribih samo še najbolj navdušeni komunisti. Pa še od komunistov so ušli iz gozdov mnogi politkomisarji, ki so kar nenkrat uvideli nujno potrebo, da se vrnejo v terenske odbore. V Podgori so ostali v hribih samo pravi komunisti in dve dekleti, neka akademika, ki je ostala tam zaradi fanta in pa neka delavka, ki je ranjena.

O brigadah v Britkih brdih pa na splošno govorijo, da so jih komunisti razpustili in da bodo sedaj organizirali tretji bataljon »prostovoljcev«, seveda s prisilno mobilizacijo.

V St. Vidu pri Vipavi so komunisti pred 14 dnevi sklicali moč na sestaneke, kjer jim je neki mlečnokozbi fante razkladal moderno vzgojo: do 15. leta naj bo otrok doma, s 15. letom pa je to formiran človek, ki mora biti deležen polne svobode, tudi glede vere in svetovnega nazora, razume se predvsem tudi glede politike. Če bi starši hoteli vplivati nanj, ima pravico, da se jim upre, če bi pa izvajali nanj pritisk, ima ta formirani 15letni človek pravico starše tudi ubiti ali vsaj javiti terenskim odboru, da to mesto njega opravi.

V Podgori so komunisti ubili 14 ljudi, med njimi tudi učitelja Lapajneto, ki je bil po rodu Idrijčan. Govori se pa, da je število žrtev naraslo že na 20.

Nabrežina, Slivno in nekateri okoliški kraji so še vedno izpostavljeni komunističnemu nasilju. Komunisti so se vrgli predvsem na organizacijo. Ponovno so uvedli mobilizacijo in tako pridobili nekaj novih ljudi. Kdor ne gre zlepa, ga prisilijo. V svoje organizacije vabijo predvsem mlada dekleta.

Nekemu razumniku v Tolmini je prišla v roke komunistična proskripcijska lista, na kateri je lahko bral svoje ime, ime tamošnjega kaplana in še 30 drugih, ki bi jih bilo treba pobiti. Gospod se pa komunistične proskripcijske listine ni ustrašil, ampak je poklical k sebi vse terence in jim takole dejal: »Mi vsi, ki smo na tej listi, smo napravili svoje oporoke,

vsak v treh izvodih. Eden je tukaj, eden je v Gorici in eden je v Ljubljani. V teh oporokah je točno povedano, kdo bo kriv naše smrti. Če se bo torej komu izmed nas kaj zgodilo, boste vi plačali račun. Torej pazite se! In kaj so terenci rekli na to? »Gospodje, to je zelo nekrščansko! Kaj naj pa sedaj naredimo?« Izmazati so se hoteli tako, da so čez nekaj dni izdali »popravljen« proskripcijsko listo, ki je vsebovala poleg prejšnjih imen še imena

Vsakdanja Ljubljana po kronistovih zapisih

Število magistratnih nameščenecv

V osnutku proračuna mestnega zaklada za leto 1944 so navedeni prejemki magistratnih nameščenecv z zneskom 11 milijonov 552.993 lir, ko je bilo v proračunu za leto 1943. odobreno za te izdatke 9.521.794 lir. Pri mestni občini Ljubljani kot politični upravi I. stopnje je nameščenih celotno 1110 uradnikov, uslužbenecv in dnevničarjev. Od teh sta v skupini pragmatičnih nameščenecv 402 osebi. V proračunu je za te vstavljene izdatke 7.339.429 lir, ki vsebuje plače, stanarino, dopolnilne doklade, draginsko, rodbinsko in vojno doščlado, dalje je v staležu 508 pogodbenih nameščenecv in dnevničarjev, za katere je določen znesek 4.213.504 lire. V tej skupini je tudi 70 raznašalec živiliških nakaznic. Za nje je določen znesek 210.000 lir na leto. Dalje 70 raznašalec oblačilnih nakaznic z zneskom 17.500 lir.

V osnutku mestnega proračuna za prihodnje leto je vnešena tudi proračunska rezerva z zneskom 4.994.523 lir, ki se naj uporablja za nepričakovane izdatke, v prvi vrsti za ureditev plač mestnim uslužbenecv itd. Za regulacijo prejemkov pragmatičnim nameščenecv in njih napredovanja je v tej rezervi določen znesek 2.500.000 lir, a za regulacijo prejemkov delavcev in napredovanja znesek 1.150.000 lir.

Marijin praznik v vremenu

Marijin praznik 8. t. m. je vpoštevan tudi v raznih vremenskih pregovorih in izrekih. Tako splošno pravilo vremenarji: »Kakršna zimska Marija, takšna bo pomladanska in takšna tudi Velika noč.« Letos je bilo na Marijin praznik vreme praprlsko spremenljivo. Nekaj časa močno zatmenjeno in oblačno, nato lahen dež in zatem je skozi oblačni oklep posijalo na mesto in okolico zimsko sonce. Dan je bil razmeroma toplej, saj se je dnevna temperatura dvignila celo za več kot 10 stopinj nad ničlo. Praznik so meščani primerno praznovali. Velik je bil naval v dramsko gledališče. Naši malčki so se iskreno veselili lepe igre »Snežuljice«, a še bolj jih je zanimal prihod sv. Miklavža. Tudi k popoldanskim predstavam je bil izreden naval občinstva. Privabil jih je »Potopljeni svet«. A prav tako opera, kakor razni kinematografi so bili veseli izrednega občinstva. — Po vseh ljubljanskih cerkvah so se verniki združili k pobožnosti, k molitvi za mir, da bi Brezmadežna Marija od Boga izprosila vsem narodom pravi in resnični mir.

Rubežni in posestne spremembe

Okrajno sodišče zaznamuje v letu luhlih stisk redke mobilizacije in realne rubežni. Zemljiška knjiga je v novembru zaznamovala samo 6 predlogov, s katerimi je bila zahtevana realna rubež, da so se na dolžnikovem posestvu vknjižile razne terjatve. Slo je za celoten znesek 14.595 lir, večidel so bile neplačane mestne davščine v znesku 10.793, ostanek 3602 pa neplačani državni davki. V novembru ni bil okrajnemu sodišču podan noben predlog za uvedbo dražbenega postopanja. Ustavljenih pa je bilo mnogo dražb posestev, uvedenih prejšnja leta.

Zemljiška knjiga je v prvih dneh decembra zaznamovala le nekaj prenosov lastniške pravice na osnovi kupnih in drugih pogodb. Zaznamovana je bila zanimiva, v kroniki zemljiške knjige prav redka kupna pogodba, s katero so bile prodane pravice do užitka stanovanja itd. Remic France star., posestnik v Ljubljani, Čampova ulica 3, je prodal svoji ženi dosmrtni

trih glavnih terencev, ter jo »strogo zaporno« razkazovali vsakomur, ki se je hotel zanjo zanimati. S tem pa so se seveda sumo še bolj osmislili.

V Podmetcu so se skoraj vsi prisilni mobiliziranci vrnili razočarani domov. Komunisti pa sedaj raztresajo Wilsonove letake »z aeroplanom«, a ta aeroplan je tako neroden, da pušča za seboj sled čevlja. Sole ni, ker ni nikogar, ki bi hotel zastopati učiti. Komunistično usmerjeni učitelji se pa za te vrste žrtve nič kaj ne navdušujeta.

Občutil je posledice Badoglijeve kapitulacije

Krojaški mojster Angelo Ragogna, doma iz starodavnega Vidma, se je kmalu po italijanski okupaciji l. 1941 naselil v Ljubljani, na Celovski cesti v hiši št. 34 je ustanovil in vodil svoj krojaški atelje. Posla je imel mnogo. Tudi primerno zalogo raznega blaga. Po nečastni Badoglijevi kapitulaciji se je mojster Angele napotil iz Ljubljane domov. Krojačnico je zaklenil. Ta položaj sta izbrala njegova pomočnika Jože Anžič in Janez Voda. Vlomila sta v delavnico in mojstru odnesla razno blago, mnogo klopcev finega sukanca in šivalni stroj v skupni vrednosti nad 20.000 lir. Šivalni stroj sta prodala, prav tako sukanec in blago. Za stroj sta dobila 4000 lir. Za sukanec — bilo ga je 47 klopcev — pa pri nekem ljubljanskem krojaškem mojstru 2900 lir. Dobro sta nekaj časa živela. Njuni nepošteni posli pa so prišli na dan. Pred malim kazenskim senatom sta bila obsojena zaradi zločina tatvine Jože Anžič in Janez Voda vsak na 8 mesecev strogega zapor. Trije obtoženci, ki so od njiju kupili blago, stroj in sukanec, pa so bili obsojeni zaradi nakupa ukradenega blaga na primerne denarne kazni od 1 do 1 mesec zapor, to pogojno.

»Kure na balkonu«

»Kure na balkonu« je bil povelja strog udar. Kdo, kako in kje, postranska je to stvar, ki naj Ljubljančanu ne gre v mar. V neko visoko stanovanjsko hišo bolj na periferiji mesta je prišel slok gospod uradno resnega obraza in vsem perutinarjem ukazal, da morajo svoje miljenke — dobre kure nesnice — spraviti iz toplih kletnih prostorov ven kamor si bodi. Tja so jih perutinarji zato zapirali, da so bile varne pred kokošimi tatovi, ki so prav sedaj pred prazniki postali zelo podjetni. Perutinarji so gospoda začeli obsipavati z vsemoznimi vprašanji: »Kam pa naj denemo kokoši. Kam, povejte nam! In gospod se je kratko odrezal: »Magari na balkon! Da, kure na balkon! Ta ukaz so stanovalci dolgo in živahno diskutirali...

Naročajte »SVET«

Radio Ljubljana

dnevni spored za 11. december:

8.30 Jutranji koncert — 9 Poročila v nemščini in slovenščini — 12 Opoldanski koncert — 12.30 Poročila v nemščini in slovenščini 12.45 Koncert za razvedrilo izvaja radijski orkester, vodi dirigent D. M. Silanec — 14 Poročila v nemščini — 14.15 Popoldanski koncert — 17 Poročila v nemščini in slovenščini — 17.15 Popoldanski koncert — 17.45 Gosposodinsko predavanje — 19 »Pantje na vasi« pojo — 19.30 Poročila v slovenščini, napoved sporeda za naslednji dan — 19.45 Mala medigra — 20 Poročila v nemščini — 20.10 Pisan konec — 21.40 Prenos iz Beograda — 22 Poročila v nemščini — 22.10 Glasba za lahko noč.

Za današnji dan

Koledar

Sobota, 11. grudnia: Damaz I. pa-pež; Hugolin, spoznavalec; Trazon, mučenec.

Lunina sprememba: 11. grudnia ščip ob 17.24. Herschel napoveduje jasno in lepo vreme.

Nedelja, 12. grudnia: 3. adventna; Aleksander, mučenec; Vicelin, škof; Justin.

Dramsko gledališče

»Kavarnica«. — Red Sobota. — Ob 16.30.

Operno gledališče

»Orfej in Evridika«. — Red B. — Ob 16.

Kino »Matica«

»Ženske so boljše diplomatje«. — Predstave ob 15 in 17.30.

Kino »Union«

»Moja ženka Režika«. — Predstave ob 13.30 in 17.30.

Kino »Sloga«

»Iluzija«. Predstave ob 15 in 17.

Lekarniška služba

Nočno službo imajo lekarne: mr. Sušnik, Marijin trg 5; mr. Deuklanjšček, Gosposvetska cesta 4, in mr. Bohinec, Cesta 29, okt. 31.

Mestno zdravniško dežurno službo bo opravljala od sobote ob 20 do ponedeljka do 8 mestna zdrav-nica dr. Žitko Jožica, Pleteršnikova ulica 13-I, tel. 47-64.

Dnevne novice

Izancem in Višnjanom! V nedeljo, dne 12. decembra, imate v kapeli v Slomskem zavodu, Poljanska cesta 6, svojo skupno sv. mašo. Izanci ob 9. Višnjani in okoličani pa ob 10.

Družba sv. Vincencija Pavelskega praznuje družbeni praznik Brezmadežnega spočetja Device Marije jutri, 3. adventno nedeljo (12. t. m.), a sv. mašo in skupnim sv. obhajilom ob 7 v kapeli v Marijanišču.

Belokranjec, živeti v Ljubljani, bomo imeli od nedelje naprej skupaj z belokranjskimi begunci in povratniki iz internacije vsako nedeljo ob 10 skupno sv. mašo v kapeli Vajeniškega doma, Kersnikova 4. Vsi Belokranjci iskreno vabljani!

Društvo slepih je daroval g. Edvard Škopenk 200 lir v počastitev spomina pok. g. A. Fuchsa. Odbor se dobrotniku iskreno zahvaljuje.

Nalivna peresa, boljša, dobro ohranjena kupuje po najvišji dnevni ceni trdka EWE-KEST, Prošenova 44.

Zahtevajte AMIDON tablete proti glavobolu, nevralgiji, gripi, influenci, dismenoreji in revmatizmu. Dobite jih v vsaki lekarni.

Učite se »strojeplajal! Novi eno-dvo- in trimesečni tečaj — dveletni in večletni — prične dne 14. decembra. — Največja moderna strojeplajalica: raznovrstni pisalni stroji. Desetprstna učna metoda. Ponj je dopolnje, popolnoma ali zvečer, učne ure po želji obiskovalcev. Praktično snovanje, vsakomur koristno — Učnina amerna. Vpisovanje so vrši dnevno. Na razpolago brezplačni novi propekt. — Poseben tečaj tudi za stenografijo. Posebej priporočljivo tudi dijakom in študentom in visokošolcem-kam. Informacije: Trgovsko učilišče »Christofor učni zavod, Domohranjska 15.

Prijatelj glasbe! V nedeljo ob petih popoldne vsi v frančiškanski dvorani, kjer bodo veliki Frančiškovi križarji imeli miklavževanje. Na sporedu je poleg nastopa

Kupujte eno najlepših del hrvatske književnosti

»Z NAŠIH NJIV«

ki ga je spisala najboljša sodobna hrvatska pesnica in pisateljica Sida Košutić * To delo je izšlo v »Slovenčev« knjižnici in obsega 534 strani * Knjigo dobite po vseh knjigarnah in trafikah * Naročite »Slov. knjižnico«, še imate čas, da si po nizki ceni ustvarite bogato knjižnico.

KULTURNI OBZORNİK

Ob 25 letnici smrti Ivana Cankarja (1918-1943)

Danes mineva 25 let od telesne smrti velikega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja. Leta 1918, prav v najbolj razgibanem mesecu — oktobru, novembru in decembru, ko je slovenski narod doživljal eno svojih zgodovinskih sprememb, je umiralo srce tega velikega glasnika kulturnega in političnega slovenstva in najiskrenejšega izpovedovalca tistih let strahu. Izženevala je pesem njegovega življenja; ko je 1. decembra dosegla napesto zgodovinskega dogajanja svoj višek, mu je oko že ugašalo in je ugašilo dne 11. decembra ob četrti na dve ponoči — v deželni bolnišnici v Ljubljani: vse življenje romar brez pravega doma, dokler ga ni našel pri Sv. Križu.

Zdaj že 25 let trohni njegovo betežno telo v skupni grobnici slovenske moderne, ob boku prijateljev pesnikov Murna in Ketteja. Njegov duh pa živi med nami in je zjnet v monumentalni vrsti XX. zvezkov Zbranih spisov, kakor sta jih za Novo založbo uredila urednika dr. Izidor Cankar in dr. Fr. Koblar. S temi spisi se je uvrstil v zgodovino slovenske duševnosti in lepe književnosti kot eden največjih umetnikov naše besede, največji pisatelj Moderne, kot velik kulturni delavec, ki je stal »v areni življenja«, pa tudi služil svoji Jacinti, Lepoti in Sanjti, ter je dvigal »iz dna« našo najglobljo besedo, ki se mu je na zadnji življenjski

postajal razodela v krik zadnjega spoznanja: Bog!

Toda pot do Njega je šla preko Umetnosti. Matere in Domovine, preko Življenja, Mladosti in Ljubezni.

Težko je govoriti danes o Cankarju in začeti njegovo umetnostno problematiko ter njegovo kulturno zgodovinsko poslanstvo. Vse to vrednotenje je v zvezi z vrednotenjem njegovega rodu, ki je vstopal v javno življenje natanko pred 50 leti v znamenju začetnega naturalizma in romantične dekadence. Tudi Cankar se je v prvi knjigi predstavil kot naturalistični pesnik »Erotike«, v drugi pa kot subjektivistični pripovednik dekadentnih velemestnih »Vinjet«, da je takoj nato v nadaljnjih knjigah postavil svojo lastno pisateljsko individualnost, ki je gledala z lastnim srcem in lastnimi očmi ter se razvil v pisatelja, ki slogovno in miselno ne spada v nobeno drugo opredeljujočo rubriko, kakor v eno samo z naslovom: Ivan Cankar.

Ivan Cankar: Umetnik in Občan. Penik Lepote in Urejevalec življenja. Pesnik, ki je bil zaljubljen v svojo umetnost, s katero se je ponajši kakor z belo krizantemo v gumbnici, ki je obožaval svojo Jacinto in romal vse življenje za svojo Lepo Vido, često odmaknjen od sveta resničnosti v svet globlje resnice in videni, kajti »samo v sanjah, samo v tistem otroškem hrepenenju je resnica in življenje: vse drugo je življenje posrežen poskus«. Umetnik biti je smatral za

božji poklic, služiti Duhu in Lepoti, zavračati vse materialno, umazano, zlagano in vulgarno, zato je »prisrčno sovražil« moralo občinstva in njega okus ter ustvarjal svet iz sebe in po svoji podobi. Umetnik mu je stal nad življenjem in Umetnosti so ni dotaknil prah zemске grešnosti, bila mu je brez ciljev, hrepenenje zaradi hrepenenja samega, sama svoja gospa, ne dekla komurkoli... Predstavljal se je domovini in domovina je morala gledati nanj kot na pedestal: »Glejte, umetnik!« — Tudi tak je bil Cankar, kajti bil je otrok svoje dobe, ki je postavljala umetnost in umetnika kot »kralja Duha«, v središče svetovnega do-

gajanja; zato je secesija uganjala kult umetnika-bohema in Cankar je bil tega sproščenega individualizma glasnik in izraz.

Tako je bil Cankar v naši književnosti sti velik glasnik tistega secesijskega bohemskega kulta, v čemer nam je danes najbolj tuj, tedaj pa je bil z njim danajeko moden in je rodil doma polno posnemalcev, več v življenju kot v delu. Toda čim bolj se je poglabljal vase, tembolj se je otresal te pretirane poze individualista ter je stopal iz vzvišene prostora umetniške aristokracije v loži nad prizoriščem življenjskega dogajanja v »areno življenja samega«.

Kajti Cankar je bil tega življenja junaški borec. Že od vsega početka, čeprav se mu je rad umakel v svet sanj in prividov. Toda ni bil realistični popisovalec dogajanja, ne arhitekt velikih objektivističnih družabnih stavb, temveč vedno neposreden reagator na zunanji vtis, vedno borec proti prividu, ki si ga je ustvaril iz zunanjih dogodkov sam in se sam postavil proti njemu. Tako je nastal njegov karikaturni privid doline šentflorjanske, ki je potencial vse izrodke javnega življenja, jih pokazal v njega tipični notranji duhovni spačenosti ter jih postavil v svojih delih »na pranger« in v obsodbo. Tukaj je bil sodnik življenjskih oblik posameznikov in naroda, zakonik pa mu ni bil pisan paragraf, temveč živa vest, »najhujši sodnik nad sodniki«. S to tehniko v rokah je stal sredi arene življenja in sodil zločine, vsako politično trgovanje in nemoralnost v imenu naroda, zlorabo domoljubnih gesel za umazane samogoljne namene. To grešno neskladje med življenjsko

prakso in vestjo se mu je prikazovalo v izmalčeni potenciranosti karikature, srda in smešnosti: tu ima izvor vsa njegova borba s filistristvom vsake vrste, buržujstvom, z mežnarstvom in dacarstvom, z vsemi izrodki javnega življenja, nič zato, če je pri tem delal krivico s prevelikim generaliziranjem: v metafizičnem svetu je dvigal na svetlo tip greha in ga razgaljal do ogabnosti. In vse to načelno zaničevanje vsega na videz zgrajenega in doganega in poštenega ter za vzor postavljenega, je revolucionarno mladino, a povzročilo očitek Cankarju, da ne pozna ideala ter da je sam skrajno negativen delavec v skupnosti. Toda v bistvu je tudi to delo bilo konstruktivno, ker odkriva slabost v jedru, in je porojeno iz ljubezni do domovine, kakor pravi Cankar sam: »Resnično, domovina, nisem te ljubil kakor cmerav otrok, ki se drži matere za krilo, tudi te nisem ljubil kakor solznomeškobni vzdihovalec, ki ti kadi v lice same dišave, da te skele uboge oči, ljubil sem te s spoznanjem, videl sem te vso, v nadlogah in grehah, v sramoti in v zmotah, v ponižanju in bridkosti: zato sem z žalostjo in srdom v srcu ljubil tvojo oskrnjeno lepoto, ljubil bil stokrat globlje in stokrat višje od vseh tvojih trbudarjev.«

Ze ta don Quijotska borba nie bila izraz ljubezni, iz same ljubezni do ponižanih in razžaljenih pa je poglala njegovo odkrivanje tragike in lepote proletarskega življenja, ubogih sirot in deklet, ministrantov in uradnikov predvsem iz čiščo dunajskega okolja. Sem spada hiša Mairie Pomočnice, usoda uboge Franke. Na klanec, ki teče, teče bosa za vozom. (Nadaljevanje na 4. strani).

Naročniki na »Svet«

Prosimo naročnike, da dvignejo knjigo »S premogom in kovinami po svetu in zgodovini« - v upravi »Sveta«, Kopitarjeva 6, Ljubljana.

Pri postavljanju jaslie

vzemile v roke

KNJIGO O JASLICAH

Knjiga obsega 100 strani in 38 slik. Dobi se v knjigarnah za 8.— lir.

Dramsko gledališče

Sobota, 11. decembra, ob 16.30: »Kavarnica«, Red Sobota.

Nedelja, 12. decembra, ob 16: »Cvrček za pečjo«, Izven.

Ponedeljek, 13. decembra: Zaprt.

C. Goldoni »Kavarnica«, komedija v treh dejanjih, ki se godijo v Benetkah v dobi rokokoja. Osebe: kavarnar — Lipah, Don Marzio — Cesar, Eugenio — Jan, Flaminio — Rastresen, Placida — Kraljeva, Vittoria — Rasbergerjeva, Lisaura — M. Danilova, Pandolfo — P. Kovič, trije natakariji — Milčinski, Verdonik, Podgoršek, brivce — Gorinšek, bliski etotnik — Brezgar, krmar — Blaž. Režija Jože Kovič, scenograf inž. arb. Franz.

Operno gledališče

Sobota, 11. decembra, ob 16: »Orfej in Evridika«, Red B.

Nedelja, 12. decembra, ob 16: »Netopir«, Opereta. Izven. Ceno od 32 lir navzdol.

Ponedeljek, 13. decembra: Zaprt.

Gluck »Orfej in Evridika«, opera v petih slikah. Osebe: Orfej — Golobova, Evridika — Vidaličeva, Amor — Ribičeva. Dirigent D. Zebre, režiser C. Debevec, koreograf inž. Golovin.

Premiera izvirne operete »Melodija sreče« skladatelja Janka Gregorčiča bo sredi tega meseca. Delo je zelo živahno in sodobno tako v pogledu kakor libreto, ki ga je napisal Hinko Stepančič. Dejanje se godi v veliki modni hiši za časa modne revije, in poleti na Bledu v enem največjih hotelov. Opereto bo dirigiral kompozist sam, režija je Freljova, koreografija inž. Golovina.

S Spod. Štajerskega

Razne poškodbe. Karel Babšek iz Brezij pri Poljčanah je padel z zidarskega odra tri metre globoko ter si je zlomil levo roko. Gozdni delavec Rudolf Repolusk si je pri padcu prav tako zlomil roko. Alojzija Liponik, žena tesarskega mojstra iz Lipovca pri Mariboru se je s kolesom zadela v nasproti njej vozečega kolesarja ter si je pri trčenju obeh koles zlomila nogo. Desno oko si je poškodoval šestletni Franc Braček iz Razvanja pri Mariboru. Martin Zupančič iz Gotovelj si je pri delu poškodoval levo roko. Težke poškodbe na nogi je zadobil pri delu kleparski učenec Jože Kranjc v Mariboru. Pri padcu si je poškodovala koleno tudi Leopoldina Kos iz Maribora. Vsi ponesrečenci se zdravijo v mariborski bolnišnici.

Tečaj za poljedelce v Ponikvi pri Celju. Urad za podeželsko ljudstvo pri Štajerski domovinski zvezi je imel 1. decembra v Ponikvi pri Celju tečaj za poljedelce, katerega se je udeležilo okoli dve sto kmetov. Začel ga je krajevni župan, nakar je zastopnik organizacije govoril o kmetemskem stanu v nacionalsocialistični državi ter o pravilni obdelavi zemlje s poljedelskimi stroji. Na sestanku so dobili kmetje tudi vsa potrebna navodila za oddajo odvisnega pridelka krompirja in žita. O sadjarstvu je pa imel predavanje strokovnjak Gamper.

Tečaj za spodnještajerska dekleta. V mladinskem taborišču v Treunu je pričel tečaj za voditeljice mladinskih skupin na Spodnjem Štajerskem. Na tečaju bodo dobile udeležence potrebno znanje za vožnjo z motorji in vlačilci.

Pester večer v Središču. Krajevni odbor Štajerske domovinske zveze je imel pred dnevi zabavno prireditev v Središču. Na njej je nastopilo več umetnikov iz Gradca.

Poizvedovanja

Rokavico, usnjeno, za levo roko sem zgubil najbrž v pasaži Bate. Najditelja prosim, da jo vrne v upravo »Slovenec«.

Zgubila sem v torek zvečer mesečno tramvajsko izkaznico na ime Bolta Cecilija v vozu št. 2. Kdor jo je našel, prosim lepo, da jo odda v upravo »Slovenec«.

Ali ste že prebrali katero

»Svetovih« knjig?

Če ste jo, potem se se lahko prepričali o kakovosti Svetove slovenske poljudno-znanstvene knjižnice. — Vsak mesec izide po ena knjiga, ki obravnava zanimive in poučne teme iz področij človekovega udejstvovanja. Dozdaj je izšlo že pet lepo ilustriranih knjig, ki so naletele tako pri Svetovih naročnikih kot tudi pri ostalih bralcih na lep sprejem. — S knjigami so bili bralci zadovoljni še tem bolj, ker so knjige bogato in lepo ilustrirane. — Dozdaj so izšle te knjige: Denar, Kako si pridobiš prijateljev, Slovenske starosvetnosti, Ladje in S premogom in kovinami po svetu in zgodovini. — Ze iz navedenih naslovov je brati, iz kako različnih področij je bila vzeta snov, ki jo je »SVET« nudil bralcem. — Postanite tudi vi naročnik edine domače poljudno-znanstvene knjižnice, ki ima na svojem programu še številne druge knjige kot: Egipt, Stavbni slogi, Mejaši, Nebo, Čuda živalskega sveta, 923 m pod morsko gladino itd. itd. Svetove knjige v vsako izobraženo družino, na sleherno knjižno polico, saj je brez Svetovih knjig knjižna zbirka nepopolna!

MALI OGLASI

MISI, PODGANE in šurke zanesljivo pokončate s strupom, ki ga dobite v drogeriji KANC, Židovska ulica 1.

KRAVO mlado, 4 mesece brejno, prodam. Tovarniška ulica 13. tj

ALI VESTE, da vozi velik del avtomobilov danes s premogom? Od kdaj, po čigavi zaslugi in kako, boste brali v prihodnji »Svetovih številki! Naročite se na »Svet«.

GOSP. POMOČNICO za vsa hišna dela razen kuhanja sprejemam. Samo odrasli. Naslov v upravi »Slovenec« pod št. 8488.

»SINGER« šivalni stroj, pogreznjiv z okroglim čolnikom, siva naprej in nazaj, popolnoma nov, ugodno prodam. Podmilsčakova 25, podprtiljice.

ABITURIENT klasične gimnazije 1886 kakršno koli zaposlitev. Naslov v upravi »Slov.« pod št. 8470.

NAROČAJTE IN BERITE »SVET«!

SVARILO PRED NAKUPOM ALI ZAMENJAVO Dve flanelasti rjuhi rumene barve, skoraj novi sta mi bili ukradeni s terase 8. dec. (smokrit). Svarim pred nakupom ali zamenjavo. — Izsedite! Jaz dam dobro nagrado. — Dolenc, Zaloška c. 24. (o)

SPORTNI VOZICEK dobro ohranjen, prodam. Izanska cesta 141. (l)

Kupim vsako množino MAJARONOVH PLEVC Ovsenar Janez, Tomšičeva 5 (pri klavnici). (k)

GOJZARJE št. 43 in usnjate dokolenke iz boljše usnje, prodam. Medvedova 26 - prtiljice, prva vrata, levo. (l)

PRECEJ ZGODOVINE je v ozki zvezi z jeklom! Začetek pa ima pri kovskem železu. Mnogo koristnega o tem boste brali v peti »Svetovi številki.

Strti v neizmerni žalosti sporočamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, da je danes umrla naša ljubljena in dobra mati, stara mati, sestra in teta, gospa

Vera Bezjak

vdova po prosvetnem inšpektorju

Drago pokojnico bomo spremili k večnemu počitku v soboto dne 11. decembra ob 4. uri pop. z žal, kapele sv. Jožefa, na pokopališče k Sv. Križu.

Sv. maša zadušnica bo darovana v petek dne 17. decembra ob 8 v župni cerkvi Sv. Petra.

Ljubljana dne 10. decembra 1943.

Branko, Ivo in Vladko, sinovi ter ostalo sorodstvo.

Globoko užalosteni naznanjamo, da je umrl naš mnogoletni sodelavec, član upravnega odbora, gospod

Avgust Martinčič

ključavničarski mojster in posestnik

Bog bodi zvestemu, poštenemu možu dobrotni plačnik!

Pogreb se bo vršil z žal v soboto, 11. decembra 1943 ob treh popoldne.

Upravni odbor
Vzajemne posojilnice r. z. z o. j.
v Ljubljani

(Nadaljevanje iz 3. strani). pa ga ne bo nikdar v življenju dotekla... Tu sem spada tudi Hlapec Jernej, ki naravnost že blazno nesmiselno dere za svojo doktrino, ki že ni več življenjska, temveč programska, »velezmoji« v velumetniškem pravi Pregelji. Vsa ta njegova ljubezen do bližnjega je izrazito socialnega izvora, nastala v delavskem okolju njegovega bivanja na Dunaju in v času, ko je sam celo kandidiral na socialnodemokratski listi, pa ga nam kaže — kakor je ugotovil nemški kritik — manj socialist iz Marksa, kakor — socialist iz Kristusa. To nam ne potrjuje samo ljubezen, ki se razliva v teh črticah in ne pozna sovražstva, temveč tudi vekovečen simbol — »Za križem!«, v katerega je odel Cankar te svoje najizrazitejše podobe.

Umetnik, borec proti vsakemu in vsem, ki ruši, da ustvarja novo, ter socialen pisatelj: to je Cankar individualist iz dunajske dobe, kjer je preživel polnih 11 let. In to je podoba Cankarja, kakor si ga devlje na prapor tisti del občinstva, ki ljubi revolucionarno gesto, jezo nad vladajočimi sloji, ne toliko nad njihovo zlagano moralno, kult sprostostjo in upor zaradi upora. Pri tem pa pozabljajo, da je bil Cankar pri vseh teh zunanjih gestah vedno le in samo borec za čistejšo moralno, osebno poštenost, resnico in proti vsaki laži, tudi najmanjši proti materi, ki mu je največji greh! Še celo pa se je postavil proti vsakemu nasilju prav tako duhovnemu kakor fizičnemu, kaj šele umoru. Res pa je, da je vsa ta leta njegova vodilna misel pesimistična, da se mu je hrepenenje gubilo v hrepenenje samo brez cilja, da se mu je volja izgubljala v nemo-

či in je vse vodilo v brezsmiselno nirvano, kakor sta se vanjo umaknila Milan in Milena na dno blejskega jezera... Toda tudi ta pesimizem se je umaknil veseli veri mladosti in življenju, ko se je vrnil z Dunaja preko Sarajeva v Ljubljano in se nastanil na Rožniku 1. 1910. Tu se je očistil od negativizma in pesimizma, bohemskega kulta visokega postavljene umetništva in dekadentskega zaničevanja vsega dograjenega in trdnost postavljenega: že njegova Lepa Vida ni hrepenenje brez smisla, njeni ljubljenci ne propadajo v nič, temveč umirajo z upanjem v povečanje in zmago! Njegovo hrepenenje je zasluilo cilj in njegov boj proti karikaturi življenja, kakor si ga je ustvaril njegov privid, je splahlil sprito majhne, drobne resničnosti... toliko večje, čim manj je nabrekla in napihnjena in čim manj karikirana...

Kakor da gleda z Rožnika proti svoji Vrhniku, tako se je spovračal v njo Mladost: pisal je svoje življenje in odkrival lepoto detinstva ter ljubezen do matere, to edinstveno ljubezen tako pristno slovensko izvirno. Kakor kaplja krvi so padali iz njegovega srca biseri s spominom na pokojno mater, ki jo je pokopal s honorarjem prve svoje knjige, in ki ga je s spominom odvrčala od tuje učenosti ter ga pripeljala domov. In potem njegova za življenja nikdar izdana zbirka »Moja njiva«, ki je rodila dragulje umirjenega umetnika, melanholičnega pisatelja, ki prehaja v delobno presojanje življenja, v oboževanje Mladosti in Ljubezni! Vse mu postaja ljubo in drago, vsaka rožniška živalca dobi svoj opis in vsak vtis se mu razvije v lepo pesem v prozi!

Tu je dorastel Cankar svojemu največjemu mojstrstvu. Ni ga pokazal v velikem tekstu, ki ga ni napisal, toda s temi kratkimi črticami se mu je razodela velika beseda, ki je prevpila celo čas strahote v letih 1914-18. Ne v realnem družabnem romanu, temveč v »podobah iz sanj« je podal svoj veliki tekst, svojo večno in monumentalno knjigo, svojo najiskrenejšo in najlepšo izpoved in svoje najgloblje spoznanje sebe in naroda in življenja. Vse majhen rožniški svet se mu je sedaj razlel v širino vse domovine: dojel je naroda Veliki petek in ga pripeljal prav do Velike maše in Vstajenja.

Po službi Umetnosti, ki mu je stala visoko nad občinstvom, katerega je tako »pristržno sovražil« po borbi s filistrstvom, ki je vihral bič nad vsem, kar je bilo oficijelne in priznanega ter kodificiranega; po koketiranju s proletarskim in celo markističnim gibanjem, kar danes služi za kritje tisočev žrtv nasilja; po ljubezni do svoje matere in vsakega živčnega bitja, je zapel himno domovini, njeni žalosti in njeni poti na Golgota in v Vstajenje. In zdaj na zadnji postaji, ko je že srečal svojo žalostno mater, je izdihnil še najgloblje iz sebe, kar je živel ves čas v njem in mu uravnavalo vest, zaklical v predsmrtni uri še edino odrešujočo besedo »Bog! In prebudil se je iz dolge bolezni v sveto smrt.

Ni bila to slabost človeka, ki umira, kakor so hoteli nekateri razlagati njegovo rožniško umetnost, temveč bilo je zadnje spoznanje človeka, ki je bil do konca zvest svoj notranji rasti: biti poslušen vesti in se izpovedovati vedno iz dna za sebe pa tudi — za svoj narod! To

je bil poslednji pristan človeka, ki se je vse življenje vrtel s čolnom »tesno ob njem, pa je šele ob zadnjem večeru zadjal vanj...

Tako je umrl s sklenjimi rokami kot preprosta slovenska mati, velik pisatelj, ki je lahko rekel o sebi: »Moje delo je — knjiga ljubezni. Odprti jo, domovina, da boš videla, kdo ti je pravičen sodnik! Dal sem ti vse, kar sem imel; če je bilo malo ali veliko — Bog je delil, Bog razsodil! Dal sem ti svoje srce in razum, svojo fantazijo in svojo besedo, dal sem ti — svoje življenje — kaj bi ti še dal?«

Zdaj že 25 let živi samo s svojim duhom med nami in je last vsakega naroda. Toda — na žalost, in to naj bo povedano ob tem spominu smrtnega dne — se ga najbolj kričavo smrtnega tiste, ki so ga najmanj vredni; romantičnega idealista, ki je prehajal že v spiritualizem, si laste programski dialektični materialisti, kar Cankar ni bil niti v letih svojega socialdemokratskega političnega delovanja! On, ki je v imenu človečanske vesti protestiral proti vsaki zlorabi najmanjše oblasti in obsojal vsako nasilje, je zdaj na praporih tistih, ki oznanjajo zavestno laž, nepošteno in moralno nezvestost, da, celo v himno so zobesili geslo: »Razpni mo čez ves svet vešala — naš bog so rop, požig, umor!« Pojoč to pesem gredo s Cankarjem na praporu v boj v imenu razrednega sovražstva in internacionalne, z njim na ustih, ki je razgrinjal pred narodom samo »knjigo ljubezni«, ki se je »brez obotavljanja in bojazni po ukazu od nebes« potapljal v luč svojega srca, da jo prinaša ljudem v spoznanje skrivnosti v duši! Kako je bil

Cankar »socialist iz Kristusa«, se vidi iz njegovega »še spiritualističnega pričakovanja svatovstva na ženitnini v Kani Galilejski, ki jo je začel pisati. Tudi po njegovem videju rešitve za narod in človeštvo v brezgrešnem detinstvu čisto po besedah Kristusovih: »Če ne boste taki, kot otroci...«, pišeč namreč: »Jaz pa vem, kam pojdem, jaz pa vem, kje so luči prižgane: kako da se nisem že prej domislil.

K zibki pojdem; dvojje milih plamenov, neugasljivih, se tibo in mirno smehlja iz nje: angel božji drži roke nad gorami, dokler ne zasije zarja nad gorami. »To je njegovo povračanje iz viharne borbe v prvotnost v raj nedolžnega očesa. Morda nam resnično šele v zibki leži rod, ki se bo lahko imenovali: Cankarjev rod ljubezni? Kajti današnji, ki si nadevleje njegovo ime, je rod iz sovražstva. In ta seje krog nas vihar in groza, da nas mrazi do kosti, pa sredi njega verujemo z istim Cankarjem: »Ali ura pride nekoč, ko bo odprl srca tople veter, ko si bodo obrazi enaki v veselju, ne v bridkosti, ko se bodo ljudje pozdravljali s cvetjem ovenčani in z gorjijo ljubezni: »Kako je tebi, brat moj, ki si mi bil brat v bolesti?« Morda jih bo še nekaj, vsaj nekaj, ki bodo dočakali tisto blagoslovljeno uro O, da bi bila med njimi tudi ti in jaz!«

Ti in jaz, ki se spominjajo v tem hipu četrtr stoletnice Cankarjeve smrti, ki je tudi po svoje doživel ta hip blagoslovljene ure, pa nam še zdaj govori v brzdno sedanjost za lepo bodočnost, za prazno bratstvo duš, ko bo: »minila na vekomaj črna maša trpljenja, sramote in groze in bo razvonilo k velikim maši radosti in ljubezni.« t. d.